

Znaczenie interwencji w prawie karnym skarbowym

EDMUND NYCH

Katedra Prawa o Wykroczeniach i Karnego Skarbowego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

I. Wprowadzenie

Prawo karne skarbowe jest wyspecjalizowaną dziedziną prawa karnego, regulującą zakres odpowiedzialności karnej za czyny godzące w interes finansowy państwa polskiego, samorządu terytorialnego albo Unii Europejskiej oraz postępowanie w sprawach karnych skarbowych i postępowanie wykonawcze dotyczące wydanych orzeczeń¹. Prawo to w przeważającym zakresie jest oparte na zasadach i instytucjach typowych dla całego prawa karnego, nie zmienia to jednak faktu, że charakterystyczną cechą prawa karnego skarbowego jest jego autonomia wobec powszechnego prawa karnego². Wyraz tej autonomii stanowią specyficzne rozwiązania i instytucje występujące jedynie na jego gruncie. Jedną z takich instytucji jest interwencja unormowana w kodeksie karnym skarbowym³.

¹ V. Konarska-Wrżosek, [w:] V. Konarska-Wrżosek, T. Oczkowski, J. Skorupka, *Prawo i postępowanie karne skarbowe*, Warszawa 2010, s. 211.

² J. Sawicki, *Zaniechanie ukarania jako element polityki karnej w prawie karnym skarbowym*, Wrocław 2011, s. 78.

³ W art. 53 § 41, art. 119, 120, 123, 126–128 i 169 ustawy z dnia 10 września 1999 r. — Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz.U. z 2013 r., poz. 186).

Prawo karne skarbowe reguluje zwalczanie czynów naruszających przepisy prawa finansowego za pomocą kar, środków karnych i innych środków oddziaływania⁴. Wśród kar stosowanych za przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe priorytetowy charakter ma niewątpliwie kara grzywny. Kara ta jest tradycyjnie podstawowym instrumentem zwalczania przestępstw i wykroczeń skarbowych⁵. Natomiast wśród środków karnych szczególną rolę spełnia przepadek przedmiotów. Ustawowy zakres stosowania tego środka został określony wyjątkowo szeroko, zgodnie z priorytetem środków dolegliwości ekonomicznej i interesem finansowym państwa⁶. Zadaniem ustawodawcy jest stworzenie takich warunków, aby roszczenia osób trzecich do przedmiotów zagrożonych przepadkiem mogły być rozstrzygnięte w ramach postępowania karnego skarbowego⁷. Przepisy te szczególną funkcję pełnią wobec osób, których ochrona interesów jest niezbędna ze względu na przysługujące im prawa do przedmiotów przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego. Z uwagi na to, że orzeczenie przepadku takich przedmiotów mogłoby naruszać ich prawa i stać się podstawą wytoczenia państwu procesu z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, prawo karne skarbowe zawiera regulacje, które pozwalają na ochronę praw tych podmiotów. Funkcję tę pełni instytucja interwencji, która jest roszczeniem, jakie określony podmiot zgłasza względem przedmiotów podlegających przepadkowi⁸. Jako że orzeczenie przepadku następuje na rzecz Skarbu Państwa, w drodze interwencji uprawniony podmiot występuje niejako przeciwko Skarbowi Państwa, domagając się, by nie naruszano jego praw podmiotowych do przedmiotu, który ma ulec przepadkowi⁹.

⁴ J. Sawicki, *Zarys prawa karnego skarbowego*, wyd. 2, Warszawa 2010, s. 15.

⁵ J. Sawicki, *Ustawowy priorytet kary grzywny w prawie karnym skarbowym*, „Zeszyty Naukowe DWSPiT, Studia z Nauk Społecznych” nr 5, red. M. Wolański, Polkowice 2012, s. 202–203.

⁶ Z. Siwik, *System środków penalnych w prawie karnym skarbowym*, Wrocław 1986, s. 90.

⁷ J. Sawicki, *Zarys...*, s. 211.

⁸ H. Skwarczyński, *Interwencja w postępowaniu karnym skarbowym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2007, z. 8, s. 11.

⁹ F. Zedler, *Interwencja z art. 19 ustawy karnej-skarbowej*, „Palestra” 1973, nr 11, s. 59.

Kształt każdej instytucji ujętej w kodeksie jest rezultatem zmian podyktowanych koniecznością poprawy istniejących rozwiązań, także ze względu na zmiany zachodzące w dziedzinie gospodarki. Warto bliżej przyrzeć się regulacjom kodeksu karnego skarbowego dotyczącym interwencji i zastanowić się, jaką rolę odgrywa ta instytucja w obecnym kształcie, czy wszystkie dotyczące jej przepisy spełniają kryterium racjonalności i właściwie chronią interesy uprawnionych podmiotów.

II. Przepadek przedmiotów w kodeksie karnym skarbowym

Ustawowy zakres środka karnego przepadku przedmiotów został określony wyjątkowo obszernie. Znajduje to odzwierciedlenie w treści art. 30 i 49 k.k.s., w których ustawodawca enumeratywnie przedstawił przestępstwa i wykroczenia skarbowe, za które grozi środek karny przepadku przedmiotów. Poza tym przepadek przedmiotów jest możliwy w oparciu o przepisy części ogólnej lub przepisy procesowe k.k.s. w razie: czynnego żalu (art. 16 § 2 k.k.s.), dobrowolnego poddania się odpowiedzialności (art. 17 § 1 pkt 3 i 146 § 2 pkt 2 k.k.s.), zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary (art. 36 § 1 pkt 2 i § 2 k.k.s.), odstąpienia od wymierzenia kary (art. 19 § 1 k.k.s.) oraz w postępowaniu w stosunku do nieobecnych (art. 19 § 4 k.k.s.). Przepadek przedmiotów można też orzec tytułem środka zabezpieczającego (art. 22 § 3 pkt 6 k.k.s. i 47 § 4 k.k.s.) w razie niepoczytalności sprawcy, zastosowania warunkowego umorzenia postępowania karnego, okoliczności wyłączającej ukaranie sprawcy czynu zabronionego, umorzenia postępowania wobec niewykrycia sprawcy, a także w sytuacji, gdy sprawcą czynu jest nieletni (art. 43 § 1 i 2 k.k.s.). Należy zatem przyjąć, że podstawy prawne stosowania przepadku przedmiotów za przestępstwa i wykroczenia skarbowe są dość kazuistyczne¹⁰.

Przepadek leży w gestii sądu, jest przy tym fakultatywny lub obligatoryjny w zależności od tego, jak w danej sytuacji stanowi przepis kodeksu. Od dnia 1 stycznia 2009 r., po zmianie treści § 1 art. 31 k.k.s.

¹⁰ J. Sawicki, *Zaniechanie...*, s. 111–112.

w wyniku nowelizacji z 2008 r.¹¹, należy odnotować szersze dopuszczenie fakultatywności stosowania tego środka¹². *Ratio legis* przypadku tkwi w konieczności pozbawienia sprawcy zarówno owoców czynu, jak i środków, które służyły mu do jego popełnienia. Sprawca nie powinien bowiem uzyskać z czynu zabronionego żadnych korzyści¹³. Przedmioty objęte przypadkiem przechodzą z mocy prawa na własność Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia (art. 31 § 4 w zw. z art. 49 § 1 k.k.s.). Nie trzeba zatem wydawać żadnego dodatkowego postanowienia czy dokonywać jakichkolwiek czynności do nabycia własności¹⁴.

Kodeks karny skarbowy w art. 31 § 1 przyjmuje charakterystyczną dla prawa karnego skarbowego zasadę, że przedmioty przestępstwa skarbowego, określone w art. 29 pkt 1, 3 i 4, mogą zostać objęte przypadkiem także wówczas, gdy nie są własnością sprawcy. Stanowi to istotne zwiększenie zasięgu karalności. Ta klauzula normatywna pozwala na wyjście poza ramy odpowiedzialności karnej samego skazanego przestępcy skarbowego i tym samym stanowi pewną ingerencję w sferę praw niewinnych osób trzecich, których sytuację prawną może pogorszyć. Natomiast w oparciu o dodany w 2005 r. przepis § 1a, przypadkowi może ulec m.in. samochód pożyczony od innej osoby przez sprawcę przestępstwa przemytu celnego z art. 86 § 1–3 k.k.s.¹⁵, sąd bowiem może orzec przepadek przedmiotów (określonych w art. 29 pkt 2) niebędących własnością sprawcy, jeżeli ich właściciel lub inna osoba uprawniona na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach przewidywała albo mogła przewidzieć, że mogą one służyć lub być przeznaczone do popełnienia przestępstwa skarbowego. Niezbędne staje się zatem wykazanie, że przekazując sprawcy ową rzecz do dyspozycji (np. w użytkowanie), osoba ta nie zachowała należytej ostrożności, choć istniały określone okoliczności, przez które przewidywała ona lub mogła przewidzieć, że sprawca może wykorzystać ów przedmiot do popełnie-

¹¹ Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o zmianie ustawy — Prawo celne oraz ustawy — Kodeks karny skarbowy (Dz.U. Nr 215, poz. 1355).

¹² T. Grzegorzczak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, wyd. 4, Warszawa 2009, s. 137.

¹³ S. Baniak, *Prawo karne skarbowe*, wyd. 4, Warszawa 2009, s. 136.

¹⁴ T. Grzegorzczak, *op. cit.*, s. 140.

¹⁵ Por. Z. Siwik, *op. cit.*, s. 115.

nia czynu skarbowego. Obowiązek wykazania obciąża oskarżyciela¹⁶. *Ratio legis* takiego rozwiązania należy upatrywać w charakterze czynów skarbowych jako godzących w interes fiskalny państwa, w sytuacji gdy nader często za osobą sprawcy ukrywają się osoby trzecie (np. członkowie rodziny), którym nie można przypisać odpowiedzialności karnej z racji zjawiskowych form czynu¹⁷. Rygoryzm wynikający z § 1 art. 31 k.k.s. łagodzą przepisy § 2 (sprawca uzyskał te przedmioty w drodze czynu zabronionego jako przestępstwo lub wykroczenie) i § 3 (dwa przypadki: pierwszy — orzeczenie przypadku byłoby niewspółmierne do wagi popełnionego przestępstwa skarbowego, drugi — uiszczono należność publicznoprawną dotyczącą przedmiotów zagrożonych przypadkiem, chyba że należność ta jest niewspółmiernie niska do kwoty równowartości pieniężnej przypadku przedmiotów albo przypadek dotyczy przedmiotów określonych w art. 29 pkt 4 k.k.s. lub zostały one specjalnie przysposobione do popełnienia czynu zabronionego)¹⁸.

Przypadek przedmiotów za wykroczenia skarbowe reguluje art. 49 k.k.s. Zasadnicza odmiennność regulacji prawnej w odniesieniu do wykroczeń skarbowych polega na tym, że w myśl art. 49 § 1 k.k.s. przypadek przedmiotów nie obejmuje środka przewozowego stanowiącego przedmiot określony w art. 29 pkt 2 k.k.s., czyli przedmiotu używanego do przewozu osób lub towarów¹⁹. *Ratio legis* takiego rozwiązania tkwi w tym, iż w wypadku wykroczeń skarbowych chodzi o mniejszy stopień społecznej szkodliwości, stąd zasada nieorzekania przypadku środka przewozowego. Z dniem 17 grudnia 2005 r.²⁰ wprowadzono jednak istotne ograniczenie tej zasady, gdyż przypadek środka przewozowego jest możliwy także w razie popełnienia tylko wykroczenia skarbowego, jeżeli

¹⁶ T. Grzegorzczuk, *op. cit.*, s. 138; *idem*, *O niektórych zmianach w materialnym prawie karnym skarbowym w związku z nowelizacją Kodeksu karnego skarbowego z dnia 28 lipca 2005 r.*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 3, s. 13–14.

¹⁷ L. Wilk, [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 140.

¹⁸ J. Sawicki, *Zaniechanie...*, s. 113.

¹⁹ Zgodnie z art. 53 § 18 k.k.s. środek przewozowy jest to przedmiot używany do przewozu osób lub towarów, w szczególności: pojazd drogowy, szynowy środek transportu, przyczepa, naczepa, jednostka pływająca oraz statek powietrzny.

²⁰ Na podstawie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 178, poz. 1479).

pojazd został specjalnie przysposobiony do popełnienia czynu zabronionego jako przestępstwo skarbowe, wykroczenie skarbowe, przestępstwo lub wykroczenie. Środek przewozowy specjalnie przysposobiony to np. samochód ze specjalnymi skrytkami wykonanymi w celu wykorzystania tego pojazdu do popełnienia czynu zabronionego (nie chodzi więc o najróżniejsze skrytki fabryczne w danym pojeździe ani o przewożenie rzeczy w miejscu nieprzeznaczonym do tego, np. pod maską silnika czy w kole zapasowym — brakuje tu bowiem cech specjalnego przysposobienia)²¹. W wyniku kolejnych zmian przepadek przedmiotów stał się w odniesieniu do wykroczeń skarbowych co do zasady fakultatywny, a tylko czasami obligatoryjny²².

O tym, jak wielką wagę w dziedzinie prawa karnego skarbowego przywiązuje się do priorytetu środków dolegliwości ekonomicznej, a zwłaszcza środka karnego przepadku przedmiotów, świadczy także instytucja ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów. Ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów jest środkiem karnym zastępującym przepadek przedmiotów i służy zabezpieczeniu interesu finansowego państwa. Środek ten ma charakter represyjno-kompensacyjny, a jego celem jest uniemożliwienie sprawcy uniknięcia poniesienia określonych konsekwencji prawnych z powodu niemożności orzeczenia przepadku przedmiotów²³. Zgodnie bowiem z art. 32 k.k.s. w razie niemożności orzeczenia w całości albo w części przepadku, o którym mowa w art. 29 k.k.s., gdy przedmiot został zniszczony, zgubiony, ukryty lub z innych przyczyn faktycznych lub prawnych nie może być objęty w posiadanie, sąd orzeka środek karny ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów, chyba że przepadek dotyczy przedmiotów określonych w art. 29 pkt 4 k.k.s. Względy prawne, o jakich mowa w tym przepisie, to niemożność orzeczenia przepadku np. z powodu interwencji. Względy faktyczne to oprócz zniszczenia, zgubienia i ukrycia także np. wywiezienie, sprzedaż nieznanemu podmiotowi

²¹ J. Sawicki, *Zarys...*, s. 101.

²² T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, s. 198–200.

²³ V. Konarska-Wrzošek, [w:] V. Konarska-Wrzošek, T. Oczkowski, J. Skorupka, *op. cit.*, s. 120; zob. też Z. Siwik, *Ściągnięcie równowartości przedmiotów przestępstwa lub wykroczenia skarbowego*, „Prokuratura i Prawo” 1981, nr 3.

czy porzucenie²⁴. Obligatoryjność orzeczenia omawianego środka karnego należy rozumieć w kontekście jego charakteru jako środka subsydiarnego wobec przepadku przedmiotów. Zatem ściągnięcie równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów orzeka się obligatoryjnie wtedy, gdy orzeczenie przepadku przedmiotów jest również obligatoryjne, choć w danym wypadku niemożliwe²⁵.

Wobec jednoznacznej surowości zasad dotyczących przepadku przedmiotów na gruncie prawa karnego skarbowego tym większe znaczenie odgrywa instytucja interwencji. Nietrudno wyobrazić sobie sytuacje, w których ochrona prawa do własności będzie zapewniona jedynie przez zastosowanie tej instytucji. W razie przemytu wyrobów akcyzowych, takich jak papierosy, spirytus czy wyroby tytoniowe, stanowiącego przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe z art. 86 k.k.s., zatrzymywany jest nie tylko przemycany towar, ale również samochód, którym ten towar przewożono (kiedy dotyczy to samochodu ciężarowego, sprawcą czynu zabronionego jest najczęściej kierowca, który nie jest jego właścicielem). Tymczasem zatrzymany pojazd jest potrzebny w prowadzonej przez jego właściciela działalności gospodarczej. W takich przypadkach, w celu odzyskania zatrzymanego pojazdu już na etapie postępowania przygotowawczego warto podjąć odpowiednie kroki prawne w celu uzyskania w prowadzonym postępowaniu statusu interwenienta.

III. Pozycja procesowa interwenienta

W myśl art. 53 § 41 k.k.s. interwenientem jest podmiot, który nie będąc podejrzanym lub oskarżonym w postępowaniu w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, zgłosił w tym postępowaniu roszczenie do przedmiotów podlegających przepadkowi. Do określenia interwenienta ustawodawca używa pojęcia „podmiotu”, a nie „osoby trzeciej”, jak miało to miejsce na gruncie poprzedniej ustawy karnej skarbowej, co oznacza, że interwenientem może być osoba fizyczna, prawna lub jednostka niemająca osobowości prawnej. Może być nim także osoba odpowiedzialna posiłkowo. W takiej jednak sytuacji interwenient nie

²⁴ S. Baniak, *op. cit.*, s. 145.

²⁵ L. Wilk, J. Zagrodnik, *Prawo karne skarbowe*, Warszawa 2009, s. 143.

może być przesłuchiwany w charakterze świadka, ma jedynie obowiązek złożenia wyjaśnień w takim zakresie, w jakim stosuje się to do odpowiedzialnego posiłkowo. Interwenientem nie może być natomiast osoba podejrzana lub oskarżona o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, w związku z którym przedmiot ulega przepadkowi²⁶. Należy też zauważyć, że pojęcie interwenienta nie jest ograniczone jedynie do osoby właściciela rzeczy podlegających przepadkowi, w myśl bowiem § 41 art. 53 k.k.s. treścią interwencji jest roszczenie do przedmiotów podlegających przepadkowi. Ze względu na to, że roszczenie może mieć różny charakter, interwenientem może być nie tylko właściciel, ale również użytkownik, zastawnik lub posiadacz, których uprawnienia do przedmiotów podlegających przepadkowi wynikają z ograniczonych praw rzeczowych czy roszczeń posesoryjnych²⁷. Możliwe jest także występowanie kilku interwenientów w ramach jednego postępowania. Na marginesie przedstawionych interpretacji pozycji procesowej interwenienta należy wziąć też pod uwagę sytuację opisaną przez H. Skwarczyńskiego, który zauważa, że skoro na gruncie kodeksu karnego skarbowego odpowiedzialność karną może ponosić jedynie osoba fizyczna, a interwenientem może być określony podmiot zbiorowy (osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej), nie można wykluczyć konfiguracji osobowej, w której podejrzany czy oskarżony jako osoba fizyczna jest także członkiem korporacji, która występuje z roszczeniem względem przedmiotu podlegającego przepadkowi²⁸.

W piśmiennictwie wiele uwagi zajmuje zagadnienie wzmiankowanej wcześniej wzajemnej relacji interwenienta i odpowiedzialnego posiłkowo²⁹. Według jednego stanowiska interwenient w porównaniu z osobą pociągniętą do odpowiedzialności posiłkowej zajmuje w procesie karnym skarbowym pozycję zasadniczo przeciwną oskarżonemu. Jego interwencja może bowiem zmniejszyć bądź zniweczyć możliwość zastosowania wobec oskarżonego instytucji z reguły łagodzących jego

²⁶ J. Bafia *et al.*, *Ustawa karna skarbowa z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 317.

²⁷ Por. Z. Siwik, *Systematyczny komentarz do ustawy karnej skarbowej. Część ogólna*, Wrocław 1993, s. 234.

²⁸ H. Skwarczyński, *op. cit.*, s. 11.

²⁹ Podmiot odpowiedzialny posiłkowo opisany jest w art. 24 § 1 i 53 § 40 k.k.s. Odpowiedzialność posiłkowa związana jest z karą grzywny za przestępstwo skarbowe.

odpowiedzialność karną, których wymogiem jest orzekanie przepadku przedmiotów³⁰. Inny pogląd przyznaje, że choć podmiot pociągnięty do odpowiedzialności posiłkowej i oskarżony stanowią stronę bierną procesu, a interwenient jest stroną czynną tego procesu, to jednak nie przeszkadza to połączeniu w jednej osobie obu tych ról procesowych³¹. Jak zauważa H. Skwarczyński, argument negujący kumulację ról interwenienta i odpowiedzialnego posiłkowo nie wydaje się do końca słuszny, nawet jeśli rozważyć przykład, w którym odpowiedzialny posiłkowo i interwenient stanowią jeden podmiot, a skuteczna interwencja wykluczająca przepadek doprowadza do nałożenia na sprawcę obowiązku uiszczenia równowartości przepadku przedmiotów, który to obowiązek w wyroku został warunkowo nałożony na podmiot odpowiedzialny posiłkowo — jego pozycja i tak wydaje się dogodniejsza od tej, w której znalazłby się, gdyby nie wystąpił z interwencją. Jeśli bowiem dany podmiot nie mógłby zgłosić interwencji z uwagi na to, że w postępowaniu tym jest stroną jako odpowiedzialny posiłkowo, to w rezultacie sąd w wyroku orzekłby przepadek przedmiotów, a podmiotowi temu, mającemu roszczenie względem tej rzeczy, pozostawałoby jedynie dochodzenie go na drodze cywilnej. Tymczasem w sytuacji, gdy sąd nie orzeka przepadku, bo interwencja była skuteczna, a jedynie nakłada na sprawcę obowiązek uiszczenia równowartości przepadku, ten ostatni może być egzekwowany od odpowiedzialnego posiłkowo, dopiero gdy egzekucja wobec skazanego okaże się bezskuteczna. Jak słusznie zauważa H. Skwarczyński, sytuacja podmiotu odpowiedzialnego posiłkowo i interwenienta w jednym podmiocie wydaje się zatem lepsza od tej, gdyby z interwencją nie mógł wystąpić odpowiedzialny posiłkowo albo interwencja okazałaby się nieskuteczna³².

Stosownie do art. 120 § 1 i 2 k.k.s. interwenient jest stroną procesową w postępowaniu w sprawach zarówno o przestępstwa skarbowe, jak i o wykroczenia skarbowe, w odróżnieniu od odpowiedzialnego posiłkowo, który pełni taką funkcję tylko w sprawach o przestępstwa skarbo-

³⁰ C. Kulesza, *Radca prawny jako pełnomocnik w postępowaniu karnym skarbowym*, „Radca Prawny” 2001, nr 3, s. 32.

³¹ T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, wyd. 3, Warszawa 2001, s. 260–261; T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, s. 510.

³² H. Skwarczyński, *op. cit.*, s. 12.

we³³. Jest on jednak szczególną stroną postępowania w sprawach karnych skarbowych, której prawa przysługują jedynie w granicach interwencji (art. 120 § 3 k.k.s.). Ograniczenie to oznacza, że zakres dochodzonych przez niego roszczeń wyznacza granice jego uprawnień procesowych. Interwenient nie może więc wypowiadać się w kwestiach ani dowodzić kwestii niezwiązanych z jego roszczeniami do rzeczy objętej przypadkiem. Może zaś realizować swe uprawnienia (wnioski dowodowe, wypowiedanie się, zaskarżanie decyzji) jedynie w zakresie tych roszczeń. Czynności procesowe interwenienta, wykraczające poza te granice, są prawnie nieskuteczne³⁴. Jak zwięźle ujął to F. Prusak, prerogatywy procesowe interwenienta są wyznaczone przez granice zgłoszonej interwencji, a więc w zakresie czynności zmierzających do zwolnienia od przepadku rzeczy stanowiących jego własność³⁵. Przepis art. 128 § 1 k.k.s. zakłada odpowiednie stosowanie wobec interwenienta określonych przepisów kodeksu postępowania karnego³⁶ ze względu na jego zainteresowanie przedmiotem przypadku, a są to przepisy dotyczące oskarżonego i pokrzywdzonego, jak też innych uczestników procesu³⁷. Przepis ten jest więc źródłem dodatkowych uprawnień interwenienta i jego pełnomocnika. W szczególności nakazuje on odpowiednio stosować:

— art. 232 § 3 k.p.k. (w zw. z art. 128 § 1 k.k.s.), zgodnie z którym interwenient powinien być powiadomiony o terminie i warunkach sprzedaży rzeczy zajętych a ulegających szybkiemu zniszczeniu lub takich, których przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałoby znaczne obniżenie wartości rzeczy;

— art. 323 § 2 k.p.k., w myśl którego interwenient powinien być powiadomiony o umorzeniu lub wszczęciu dochodzenia, jeżeli już na tym etapie dokonano zajęcia rzeczy, co do których może on wnieść in-

³³ G. Skowronek, *Szczególne strony postępowania w sprawach karnych skarbowych*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 7–8, s. 163.

³⁴ T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, s. 510.

³⁵ F. Prusak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, t. 2. *Komentarz do art. 54–191 k.k.s.*, Kraków 2006, s. 985.

³⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.).

³⁷ T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, s. 548.

terwencję (art. 305 § 4 k.p.k.), przy czym w razie umorzenia dochodzenia i rozstrzygnięcia w tej decyzji o danych przedmiotach jako o dowodach rzeczowych może on zaskarżyć i tę decyzję;

— art. 315 § 1 k.p.k. (w zw. z art. 325a k.p.k. i art. 113 § 1 k.k.s.), zgodnie z którym interwenient i jego pełnomocnik mogą występować z wnioskami o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia;

— art. 316 § 1 k.p.k. (w zw. z art. 325a k.p.k. i art. 113 § 1 k.k.s.), w myśl którego interwenient i jego pełnomocnik powinni być dopuszczeni do udziału w czynności śledztwa lub dochodzenia, jeżeli nie będzie można jej powtórzyć na rozprawie, chyba że zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub zniekształcenia dowodu w razie zwłoki;

— art. 318 k.p.k. (w zw. z art. 325a k.p.k. i art. 113 § 1 k.k.s.), na podstawie którego interwenientowi i jego pełnomocnikowi należy doręczyć postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego, instytucji naukowej lub specjalistycznej i zezwolić na zapoznanie się z opinią w toku śledztwa lub dochodzenia;

— art. 321 k.p.k. (w zw. z art. 325a k.p.k. i art. 113 § 1 k.k.s.), w oparciu o który interwenient i jego pełnomocnik mają prawo zapoznania się z aktami postępowania, jeżeli istnieją podstawy do zamknięcia śledztwa lub dochodzenia;

— art. 334 § 2 k.p.k., zgodnie z którym organ finansowy ma obowiązek powiadomienia interwenienta i jego pełnomocnika o przesłaniu aktu oskarżenia do sądu;

— art. 482 § 1 k.p.k., w myśl którego wyrok zaoczny wydany w postępowaniu uproszczonym doręcza się interwenientowi i jego pełnomocnikowi.

Interwenient będący stroną postępowania może korzystać także ze środków zaskarżenia, w szczególności może wnieść zażalenie na postanowienie o umorzeniu lub zawieszeniu postępowania karnego skarbowego, gdy w postanowieniu tym orzeczono przepadek przedmiotów czynu zabronionego, oraz wnieść odwołanie od orzeczenia o przepadku. Może także skorzystać z nadzwyczajnych środków zaskarżenia w postaci wniosku o wznowienie postępowania czy kasacji, przy czym może to nastąpić przez pełnomocnika interwenienta, który jest adwokatem lub radcą prawnym.

Zgodnie z art. 123 k.k.s. interwenient może działać osobiście lub przez ustanowionego przez siebie pełnomocnika, który może być adwokatem lub radcą prawnym. W przypadku gdy interwenient nie jest osobą fizyczną, czynności procesowe mogą być dokonywane także przez organy uprawnione do działania w jego imieniu. W sprawach o wykroczenia skarbowe interwenient może mieć tylko jednego pełnomocnika. Zdaniem Sądu Najwyższego „pełnomocnik strony nie jest ograniczony co do kierunku czynności podejmowanych w imieniu swojego mocodawcy i dlatego też każda czynność — nawet niekorzystna dla reprezentowanego — podjęta w granicach umocowania wywołuje dla niego skutki. Dotyczy to także zaniechania podjęcia czynności, a w szczególności wniesienia środka odwoławczego czy uchybienia terminowi z tym środkiem związanemu”³⁸.

Stosownie do art. 128 § 2 k.k.s. interwenient może być przesłuchany w charakterze świadka. Do przesłuchania interwenienta stosuje się wszystkie przepisy kodeksu karnego skarbowego dotyczące przesłuchania świadków, w tym również w zakresie stosowania środków przymusu³⁹. Interwenient, zachowując wszelkie prawa świadka, ma prawo do odmowy złożenia zeznań oraz odmowy udzielenia odpowiedzi na pytanie⁴⁰.

Jako strona procesu interwenient może uczestniczyć w rozprawie, toteż powinien być o jej terminie powiadomiony. W razie usprawiedliwionego niestawiennictwa interwenienta rozprawy nie przeprowadza się, jeżeli usprawiedliwiając nieobecność, wnosił on o nieprzeprowadzenie czynności (art. 117 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.). Natomiast nieusprawiedliwione niestawiennictwo interwenienta, jak i jego pełnomocnika nie stoi na przeszkodzie rozpoznaniu sprawy i wydaniu orzeczenia. (art. 128 § 3 k.k.s.). W razie wydania wówczas orzeczenia uznaje się je za zaoczne i nakazuje doręczyć interwenientowi, z tym że zaskarża on je na zasadach ogólnych, musi zatem złożyć wniosek o doręczenie mu uzasadnienia w ciągu 7 dni od doręczenia mu wyroku zaocznego. Jako

³⁸ Postanowienie SN z dnia 19 czerwca 1996 r., II KZ 22/96, OSNKW 1996, nr 9–10, poz. 57.

³⁹ J. Bafia *et al.*, *op. cit.*, s. 316.

⁴⁰ T. Grzegorzczuk, *Kodeks...*, s. 551; tak też T. Razowski, [w:] P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 521.

strona interwenient może też zaskarżać orzeczenia sądu w zakresie swej interwencji⁴¹.

W razie nieuwzględnienia interwencji odpowiedzialność z tytułu kosztów wynikłych z jej zgłoszenia ponosi interwenient. W drodze argumentacji *a contrario* z art. 128 § 5 k.k.s. oraz wnioskowania *per analogiam* z treści art. 643 k.p.k. można uznać, że w razie uwzględnienia interwencji interwenientowi przysługuje zwrot kosztów związanych z dochodzeniem przez niego w postępowaniu karnym skarbowym roszczeń co do przedmiotów podlegających przepadkowi, a jeżeli korzystał on z pomocy pełnomocnika z urzędu, należy zasądzić koszty bezpośrednio na rzecz tego ostatniego podmiotu⁴².

IV. Szczegółowe regulacje dotyczące interwencji

Dochodzenie roszczeń przez interwenienta może nastąpić na gruncie postępowania karnego skarbowego i w tym samym postępowaniu, w którym rozstrzygana jest kwestia odpowiedzialności oskarżonego. Rozwiązanie to jest korzystne z dwóch powodów: po pierwsze, sposób załatwienia interwencji może mieć istotne znaczenie przy wymiarze przepadku przedmiotów, po drugie — w kwestii ściągnięcia równowartości pieniężnej przepadku przedmiotów przestępstwa i wykroczenia skarbowego (w razie niemożności orzeczenia przepadku przedmiotów)⁴³.

Interwencję należy odróżnić od powództwa adhezyjnego uregulowanego w art. 52–60 k.p.k., którego celem jest dochodzenie w postępowaniu karnym roszczeń majątkowych wynikających bezpośrednio z popełnienia przestępstwa⁴⁴. Jedną z cech odróżniających obie instytucje jest w wypadku interwencji dochodzenie roszczeń od Skarbu Państwa, a w wypadku procesu adhezyjnego — od oskarżonego przestępcy. Interwencja nie jest dopuszczalna w sprawach o przestępstwa określone

⁴¹ T. Grzegorzczuk, *Kodeks...*, s. 551.

⁴² J. Zagrodnik, [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks...*, s. 637.

⁴³ J. Bafia *et al.*, *op. cit.*, s. 229.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 206.

w kodeksie karnym⁴⁵ (nie są one przewidziane przez k.k.s., a ich rozpoznawanie odbywa się w innym trybie postępowania)⁴⁶.

Dochodzenie przez interwenienta roszczeń do przedmiotów podlegających przepadkowi jest możliwe jedynie wtedy, gdy interwencja zostanie zgłoszona we właściwym trybie i czasie. Zgłoszenie interwencji może nastąpić pisemnie albo ustnie do protokołu (art. 127 § 1 k.k.s.). Może to mieć miejsce wobec organu postępowania przygotowawczego oraz w sądzie. Pomimo tego, że kodeks karny skarbowy nie określa wprost terminu, od którego poczynszy można skutecznie zgłosić interwencję, to jednak nie budzi wątpliwości, że może ona być zgłoszona już w stadium przygotowawczym, nawet w fazie *in rem*⁴⁷. W postępowaniu sądowym, jeżeli zgłoszenie ustne nastąpiło po rozpoczęciu rozprawy (ale przed rozpoczęciem przewodu sądowego), podlega ono wpisaniu do protokołu rozprawy⁴⁸. Podmiot staje się więc interwenientem, a zarazem stroną w postępowaniu karnym skarbowym z chwilą zgłoszenia roszczenia do przedmiotów podlegających przepadkowi. W wypadku zgłoszenia interwencji w formie pisemnej pismo w tym przedmiocie powinno spełniać wymagania procesowe (art. 120 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.). Jeżeli pismo w przedmiocie zgłoszenia interwencji zawiera braki formalne, wzywa się interwenienta do ich usunięcia w terminie 7 dni. Po upływie tego terminu pismo uznaje się za bezskuteczne. Zgłoszenie interwencji może nastąpić do chwili rozpoczęcia przewodu sądowego w pierwszej instancji (art. 126 § 1 k.k.s.), które następuje z chwilą odczytania przez oskarżyciela aktu oskarżenia (art. 385 § 1 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.). Termin ten należy uznać za zachowany zarówno wtedy, gdy zgłoszenie interwencji przed rozpoczęciem przewodu sądowego nastąpiło po ogłoszeniu przerwy lub odroczenia rozprawy, jeśli po przerwie lub odroczeniu sąd prowadził rozprawę od początku, jak i wtedy, gdy ma ono miejsce po uchyleniu wyroku i przekazaniu do ponownego rozpoznania sprawy, w której interwenient uprzednio nie wystąpił⁴⁹. Z uwagi na to, że termin zgłoszenia interwencji ma cha-

⁴⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.).

⁴⁶ Z. Siwik, *Systematyczny...*, Wrocław 1993, s. 228.

⁴⁷ T. Razowski, [w:] P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, *op. cit.*, s. 922.

⁴⁸ F. Prusak, *op. cit.*, s. 981.

⁴⁹ J. Zagrodnik, [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks...*, s. 627.

rakter prekluzyjny (jest on nieprzekraczalny i nieprzywracalny), zgłoszenie interwencji z uchybieniem terminów ustawowych powoduje, że nie wywołuje ona skutków procesowych. Jednak, jak słusznie zauważa T. Grzegorzcyk, niezgłoszenie interwencji w ustawowym terminie nie uniemożliwia w ogóle dochodzenia roszczeń do rzeczy objętej przypadkiem, gdyż w razie jego orzeczenia będzie to jeszcze możliwe w trybie określonym w art. 119 § 2 i 3 k.k.s., czyli w drodze powództwa o bezpodstawne wzbogacenie Skarbu Państwa⁵⁰. Należy też dodać, że zgłoszenia można dokonać także przez pełnomocnika, np. radcę prawnego osoby prawnej, przy czym należy wówczas dołączyć upoważnienie do działania, aby wykazać uprawnienie do reprezentacji, poza tym mogą to zrobić organy danej osoby prawnej⁵¹.

Artykuł 127 § 2 k.k.s. nakłada na organy prowadzące postępowanie obowiązek niezwłocznego zawiadomienia podmiotów spełniających warunki do zgłoszenia interwencji o przysługującym uprawnieniu, w wypadku gdy na podstawie danych zebranych w toku postępowania prowadzonego przez te organy zostanie ustalony taki podmiot. Zawiadomienie powinno zawierać pouczenie, w jakim trybie i w jakim czasie dopuszczalne jest zgłoszenie interwencji. Powyższe zawiadomienie powinno być dokonane niezwłocznie po tym, jak organ procesowy poweźmie stosowną informację⁵². Z obowiązku tego organ prowadzący dochodzenie zwolniony jest w wypadku, gdy nie można ustalić jego miejsca zamieszkania, pobytu lub siedziby. Gdy interwenient w zgłoszeniu nie podał miejsca swego zamieszkania, pobytu lub siedziby lub podał co do tego nieprawdziwe dane, zgłoszenie jest bezskuteczne (art. 126 § 2 k.k.s.). Niemożność ustalenia wskazanych danych powinna znaleźć potwierdzenie w aktach sprawy — jak trafnie przyjęto w piśmiennictwie — przynajmniej w notatce urzędowej⁵³. Jeżeli podmiot spełniający warunki do zgłoszenia interwencji po dokonaniu zawiadomienia nie zgłosi interwencji, to w wypadku wydania orzeczenia o przypadku przedmiotów nie będzie mógł powoływać się, że nie zgłosił jej z przyczyn od siebie niezależnych. Tym samym nie będzie mógł docho-

⁵⁰ T. Grzegorzcyk, *Kodeks...*, s. 545.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² M. Błaszczuk, M. Zdrojewska, *Kodeks karny skarbowy*, Warszawa 2011, s. 288.

⁵³ J. Zagrodnik, [w:] L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks...*, s. 630.

dzieć roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia wobec Skarbu Państwa. O niezgłoszeniu interwencji „z przyczyn od siebie niezależnych” bowiem można mówić, wówczas gdy dana osoba w ogóle nie wiedziała o toczącym się procesie karnym skarbowym lub dowiedziała się o tym za późno, tj. już po rozpoczęciu przewodu sądowego w pierwszej instancji, co wyklucza skuteczne zgłoszenie interwencji. Może też zachodzić sytuacja, że mając wprawdzie wiadomość o procesie, osoba ta nie mogła jednak w ustawowym terminie zgłosić interwencji, z uwagi na siłę wyższą, np. nagły wypadek czy obłożną chorobę. Nie daje natomiast powodów do wytoczenia powództwa przeciw Skarbowi Państwa na podstawie art. 119 § 2 k.k.s. spóźnienie się z interwencją z przyczyn obciążających wysuwającego roszczenie, a także orzeczenie przepadku przez oddalenie interwencji prawidłowo zgłoszonej⁵⁴.

W razie prawomocnego orzeczenia przepadku przedmiotów, w sytuacji gdy interwencja nie została zgłoszona we właściwym czasie, a stało się tak bez winy podmiotu uprawnionego do jej zgłoszenia, odpowiedzialność Skarbu Państwa ocenia się według przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Taką możliwość przewidują przepisy art. 119 § 2 i 3 k.k.s., o ile zachodzą przesłanki bezpodstawnego wzbogacenia z art. 405 i następnych kodeksu cywilnego⁵⁵. Zainteresowany podmiot musi udowodnić, że Skarb Państwa uzyskał korzyść majątkową jego kosztem, bez podstawy prawnej. O braku podstawy prawnej można mówić, gdy sąd orzekł przepadek z naruszeniem art. 29–31 k.k.s.⁵⁶ Powód w takim procesie może również dowodzić, że sprawca czynu karnego skarbowego wszedł wprawdzie legalnie w posiadanie przedmiotów mogących ulec przepadkowi, np. na podstawie umowy, ale korzystał z nich w sposób niezgodny z warunkami, bez wiedzy i aprobaty występującego z roszczeniem⁵⁷. Nadto powództwo z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia zostało wytoczone w terminie 3 miesięcy, licząc od dnia, w którym powód dowiedział się o prawomocnym orzeczeniu przepadku przedmiotów, nie później jednak niż przed upływem 10 lat od daty uprawomocnienia się tego orzeczenia. To dodatkowe ograniczenie

⁵⁴ T. Grzegorzczuk, *Kodeks...*, s. 504.

⁵⁵ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.).

⁵⁶ M. Hudzicka, *Interwencja w prawie karnym skarbowym*, „Monitor Prawniczy” 2002, nr 14, s. 669.

⁵⁷ Z. Siwik, *Systematyczny...*, s. 238.

w czasie zawarte w art. 119 § 3 k.k.s. wcześniej wynosiło 2 lata, jednak utraciło moc z dniem 25 maja 2010 r., zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego⁵⁸, uznającym takie rozwiązanie za niezgodne z art. 64 ust. 1 Konstytucji RP⁵⁹. Swoiste zabezpieczenie interesu interwenienta przewiduje zaś art. 127 § 3 k.k.s., w wypadku bowiem, gdy w toku postępowania zatrzymano przedmiot lub dokonano zajęcia albo zabezpieczenia, należy o tym niezwłocznie zawiadomić interwenienta⁶⁰.

Interwencja może dotyczyć wszystkich lub tylko niektórych przedmiotów podlegających przepadkowi, niezależnie od tego, czy przepadek ma charakter obligatoryjny czy fakultatywny⁶¹. Zgłoszenie interwencji jest możliwe, wówczas gdy podmiotowi określonemu w art. 53 § 41 k.k.s. przysługują prawa do przedmiotów z przestępstwa lub wykroczenia skarbowego. Samo jednak wykazanie przez interwenienta, że jest on np. właścicielem określonych przedmiotów podlegających przepadkowi, nie jest wystarczające do uznania interwencji. Konieczne jest wykazanie, że sprawca uzyskał przedmiot podlegający przepadkowi w drodze przestępstwa lub wykroczenia (art. 31 § 2 k.k.s., a w wypadku wykroczeń skarbowych art. 49 § 1 k.k.s. w zw. z art. 31 § 2 k.k.s.)⁶². Interwenient może występować z inicjatywą dowodową w celu wykazania okoliczności stwarzających przeszkodę prawną do orzeczenia przepadku przedmiotów przestępstwa skarbowego lub wskazując w tym zakresie potrzebę wnikliwej oceny jego zasadności⁶³. Może on składać wnioski dowodowe dotyczące m.in. przedmiotów zagrożonych przepadkiem, kwestionować podstawę prawną przepadku, wykazywać, że czyn oskarżonego nie zawiera znamion przestępstwa lub wykroczenia skarbowego albo wykazywać, że sprawca uzyskał przedmioty zagrożone przepadkiem w drodze przestępstwa lub wykroczenia⁶⁴. O ile wykazanie przez interwenienta, że jest

⁵⁸ Wyrok TK z dnia 11 maja 2010 r., SK 50/08 (Dz.U. Nr 88, poz. 583).

⁵⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483).

⁶⁰ F. Prusak, *op. cit.*, s. 983.

⁶¹ M. Błaszczyk, M. Zdrojewska, *op. cit.*, s. 285.

⁶² Postanowienie SN z dnia 30 września 1983 r., VI KZP 12/83, OSNKW 1984, nr 1–2, poz. 5.

⁶³ Wyrok SN z dnia 19 maja 1995r., III KRN 24/95, OSNKW 1995, nr 11–12, poz. 83.

⁶⁴ M. Błaszczyk, M. Zdrojewska, *op. cit.*, s. 289.

on właścicielem rzeczy stanowiącej przedmiot przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, nie nastręcza specjalnych trudności i sprostawa się do kwestii dowodowych⁶⁵, a fakt uzyskania rzeczy w drodze przestępstwa czy wykroczenia wynika z prawomocnego wyroku skazującego⁶⁶, o tyle problem stanowi już sposób wykazania, jak sprawca uzyskał przedmiot podlegający przepadkowi w drodze czynu zabronionego, jeżeli za to przestępstwo lub wykroczenie nie został skazany. Problem ten nie jest uregulowany na gruncie k.k.s. Zdaniem SN, sąd jest uprawniony w związku ze zgłoszoną w sprawie interwencją do badania we własnym zakresie kwestii, czy oskarżony wszedł w posiadanie rzeczy stanowiącej przedmiot przestępstwa skarbowego w drodze przestępstwa, a zatem czy w sprawie istnieją okoliczności, które uzasadniają stosowanie art. 31 § 2 k.k.s., zwłaszcza jeśli wystąpiły negatywne przesłanki procesu karnego, m.in. brak wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej, uniemożliwiające ustalenie prawomocnym wyrokiem skazującym, że oskarżony dopuścił się takiego przestępstwa⁶⁷.

Zgłoszenie interwencji co do przedmiotów podlegających przepadkowi wyklucza możliwość skorzystania z instytucji dobrowolnego poddania się odpowiedzialności (art. 17 § 2 pkt 3 k.k.s.)⁶⁸, skazania oskarżonego bez rozprawy (art. 156 § 4 k.k.s.), dobrowolnego poddania się karze przez oskarżonego (art. 161 § 2 k.k.s.) oraz rozpatrzenia sprawy w trybie postępowania nakazowego (art. 171 pkt 2 k.k.s.), chyba że interwencja zostanie wycofana przez interwenienta do czasu wniesienia aktu oskarżenia do sądu⁶⁹.

V. Podsumowanie

Instytucja interwencji pozwala realizować roszczenia zainteresowanych osób do przedmiotów zagrożonych przepadkiem w ramach postępowania karnego skarbowego. Interwenient jest to podmiot, który nie będąc podejrzanym lub oskarżonym w postępowaniu w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, zgłosił w tym postępowaniu rosz-

⁶⁵ *Ibidem*, s. 286.

⁶⁶ Wyrok SN z dnia 1 marca 1996 r., II KRN 207/95, OSNKW 1996, nr 5–6, poz. 34.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ J. Sawicki, *Zaniechanie...*, s. 212.

⁶⁹ M. Błaszczyk, M. Zdrojewska, *op. cit.*, s. 284.

czenie do przedmiotów podlegających przepadkowi. Na mocy kodeksu karnego skarbowego interwenient jest stroną tego postępowania. W toku całego postępowania przysługują mu uprawnienia w granicach interwencji.

Interwencja może być zgłoszona do chwili rozpoczęcia przewodu sądowego w pierwszej instancji. Interwencję zgłasza się pisemnie albo ustnie do protokołu. Interwenient może być przesłuchany w charakterze świadka. W razie nieuwzględnienia interwencji koszty wynikłe z jej zgłoszenia ponosi interwenient.

W razie prawomocnego orzeczenia przepadku przedmiotów, co do których uprawniony podmiot nie zgłosił interwencji we właściwym czasie z przyczyn od siebie niezależnych, odpowiedzialność Skarbu Państwa ocenia się według przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia wygasa, jeżeli powództwa nie wytoczono w terminie 3 miesięcy, licząc od dnia, w którym powód dowiedział się o prawomocnym orzeczeniu przepadku przedmiotów, nie później jednak niż przed upływem 10 lat od daty uprawomocnienia się tego orzeczenia.

Przepisy o interwencji pełnią szczególną funkcję wobec osób, których interesów ochrona jest niezbędna ze względu na przysługujące im prawa do przedmiotów przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego. Z uwagi na to, że orzeczenie przepadku takich przedmiotów mogłoby naruszać ich prawa i stać się podstawą wytoczenia państwu procesu z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, prawo karne skarbowe zawiera regulacje, które pozwalają na ochronę praw tych podmiotów. Interwencja jest więc roszczeniem, jakie ma określony podmiot względem przedmiotów podlegających przepadkowi.

Instytucja interwencji znajduje szczególnie podatny grunt w obszarze prawa karnego gospodarczego, w tym pragmatycznego prawa karnego skarbowego. W ramach ogólniejszego postulatu ekonomii represji karnej w procesie penalizacji należy dążyć do maksymalnej ochrony pewnych interesów przy minimalnych kosztach społecznych, zwłaszcza jeżeli dotyczy to przestępczości o zabarwieniu ekonomicznym, w której to kwestii ochrona obejmuje wartości materialne⁷⁰. Należy też uznać, że polityka karna w zakresie prawa karnego skarbowego powinna kierować

⁷⁰ Zob. L. Gardocki, *Zagadnienia teorii kryminalizacji*, Warszawa 1990, s. 114, 116.

się swoimi celami, znajdując odzwierciedlenie w większej autonomiczności przepisów kodeksu karnego skarbowego. Z tego punktu widzenia uregulowana w nim instytucja interwencji w racjonalny sposób ogranicza zakres stosowania środka karnego przepadku przedmiotów z uwagi na konstytucyjną ochronę własności.

Instytucja interwencji spełnia zatem ważną rolę w prawie karnym skarbowym, choć przepisy regulujące tę instytucję są dość skomplikowane i stwarzają sporo problemów. Nie jest również łatwy do wyjaśnienia charakter prawny interwencji. Powyższe problemy wynikają jednak ze specyfiki tej instytucji. Pomimo tych trudności uregulowania dotyczące interwencji wydają się kompletne. Ewentualne zmiany powinny zmierzać w kierunku innego, korzystniejszego dla interwenientów określenia terminu zgłoszenia interwencji. Może warto wrócić w tej kwestii do rozwiązań, które istniały we wcześniejszych ustawach karnych skarbowych. Z kolei nieuregulowanym problemem na gruncie kodeksu karnego skarbowego pozostaje sposób wykazania, że sprawca uzyskał przedmiot podlegający przepadkowi w drodze przestępstwa lub wykroczenia, pomimo że nie został skazany za ten czyn zabroniony. Uregulowanie tych dwóch kwestii wydaje się dzisiaj najbardziej potrzebne.

The importance of intervention in fiscal penal law

Summary

The article includes an assessment of the legal regulation of the Fiscal Penal Code concerning the institution of intervention. The intervention is a specific institution that protects the right to property in fiscal penal law, because on its basis the owner can recover their items, obtained by another person by means of, for example, the offense of smuggling. The person laying a claim is a party to the proceedings. The author analyses the most important problems and in the summary of the article he presents the conclusions. The paper shows that the institution of intervention constitutes a reasonable forfeiture limit in the Fiscal Penal Code.

Keywords: forfeiture, the institution of intervention, protection of property, the Fiscal Penal Code.